

РОЗВИТОК В'ІЗНОГО ТУРИЗМУ ЛЬВІВСЬКОЇ ТА МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

І. В. Гончаренко, доктор економічних наук, професор
Миколаївський національний аграрний університет
ORCID:0000-0001-9670-9812

В. Й. Жежуха, кандидат економічних наук, доцент
Національний університет "Львівська політехніка"

А. О. Твердовська, магістр
Миколаївський національний аграрний університет

Н. О. Скибінський, здобувач вищої освіти
Національний університет "Львівська політехніка"

У статті розглянуто потенціал туристичної діяльності Львівської та Миколаївської областей. На основі вивчення умов та особливостей регіонів виявлено перспективи розвитку в'їзного туризму. Виділено основні проблемні моменти туристичної сфери регіонів. Рекомендовано формування комплексного туристичного продукту та активне його просування на зовнішніх ринках.

Ключові слова: потенціал, туристична сфера, в'їзний туризм, туристичний продукт.

Постановка проблеми. Наявні у світовій економіці тенденції до збільшення обсягу вільного часу населення спричиняють попит на персоналізацію ринку. У даному контексті формуються об'єктивні передумови поширення туризму. Бажання відвідати регіони, віддалені від місць постійного проживання, активізує процеси розвитку людського капіталу, формує туристичні потоки, які спричиняють інтенсифікацію господарювання регіонів, пом'якшення соціального і політичного напруження, поліпшення умов життя шляхом взаємообміну. Зростання кількісних та якісних параметрів в'їзного туризму є фактором розвитку економіки держав та регіонів і потребує комплексного підходу до реалізації їх туристичного потенціалу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В основу визначення туризму: "Діяльність осіб, що подорожують та здійснюють перебування в місцях, які знаходяться поза межами звичного середовища перебування, на період не більше одного року поспіль з метою відпочинку, лікування, діловою та іншою" [11], яке було сформульоване на Конференції з туризму та міжнародних подорожів Організації Об'єднаних Націй, що відбулася у Римі, 1963 р., покладено аспект попиту. Прискорений розвиток продуктивних сил, поглиблення поділу праці, розвиток урбанізаційних

процесів у світовій економіці докорінно змінювали суспільні моделі життєдіяльності людства, туризм перетворювався у форму проведення дозвілля, забезпечену діяльністю міжгалузевого комплексу надання рекреаційних послуг населенню, у складову глобалізації світової економіки [5].

Аристократичні екскурсії культурними пам'ятками Франції, Німеччини та, особливо, Італії, де збережено об'єкти туризму ще римських часів, набули поширення з 16 століття. Їх кількість швидко зростала, розширюючи географічний ареал подорожів, щоб охопити альпійські пейзажі протягом другої половини 18 століття, в період між європейськими війнами. З часом ексклюзивність туристичних подорожів значно знизилася, коли представники комерційних, професійних та промислових середніх класів почали брати участь у подібних екскурсіях. На початку 19 століття європейські подорожі заради здоров'я, дозвілля та культури стали загальною практикою серед середнього класу. Туризм зазнавав значних втрат під час воєн, хоча згодом він став включати паломництво до могил та місць битви, а починаючи з другої половини ХХ століття стабільно зростає кількість осіб, що формують міжнародні туристичні потоки. Сучасний туризм – це все більш інтенсивний, комерційно організований, орієнтований на бізнес комплекс

діяльності, коріння якого можна знайти на промисловому та постіндустріальному Заході.

Потенціал розвитку в'їзного (іноземного) туризму для України є значним, а його реалізація – пріоритетною, як вагомий чинник поповнення валютних надходжень державного бюджету та створення додаткових робочих місць [4]. В'їзний (іноземний) туризм – це поїздки відвідувачів-нерезидентів у регіони, які розташовані поза місцями їх проживання [9].

В Україні є всі передумови для інтенсивного розвитку в'їзного туризму, насамперед багата історична і культурна спадщина (пам'ятки національного та міжнародного значення), унікальні природні умови – наявність морських берегів Чорного та Азовського морів, ландшафти, сприятливий клімат. Науковий та промисловий потенціал України – основа для розвитку наукових та ділових подорожей.

Для туристичної сфери України останні роки стали доволі складними.

Згідно з даними United Nations World Tourism Organization за період з 2011 по 2018 рік, кількість осіб, що відвідали Україну, оплативши тур в туристичній компанії, загалом зменшилася з 234 до 52 тис. Також після різкого скорочення з 21, 4 млн до 12,7 млн у 2014 році кількість туристів, які використовували інші форми організації подорожів, поступово збільшувалася до понад 14 мільйонів [12].

Тому виникає потреба активізації зусиль на розвитку діяльності, спрямованої на створення пакетів туристичних послуг підприємствами, що займаються на території приймаючих регіонів розміщенням, харчуванням, транспортуванням,

організацією дозвілля тощо та просування їх на світових ринках [6].

Метою роботи є дослідження умов та особливостей здійснення діяльності в галузі туризму Львівської та Миколаївської областей, перспектив її поширення та розробка рекомендацій щодо формування комплексних туристичних пропозицій для розвитку в'їзного туризму регіонів.

Виклад основного матеріалу. Туризм – поняття багатоаспектне, у вузькому розумінні – це форма активного відпочинку (подорожі, екскурсії та походи, спортивні розваги, культурний розвиток громадян), у широкому розумінні – це галузь економіки (забезпечення зайнятості населення, збільшення грошових надходжень, формування туристичного ринку). Розвиток туризму та економічні вигоди від туристичної діяльності роблять його одним із найважливіших галузей економіки регіонів з точки зору динаміки економічних процесів, поліпшення соціальної складової, збереження довкілля та відновлення культурної спадщини. Привабливість національного туристичного сектора стимулює зростання туристичних потоків та забезпечує соціально-економічний розвиток країни. Історично склалося, що Львівщина є регіоном, де перспективи туристичної та курортної галузі були й залишаються одними з яскравіших в Україні. Миколаївська область не має яскраво вираженої рекреаційної орієнтації, туристичні потоки, що фіксуються Головним управлінням статистики у Миколаївській області, спрямовуються переважно за кордон, тому результати значно скромніші (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, осіб

Роки	Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами		В'їзні (іноземні) туристи	
	Львівська область	Миколаївська область	Львівська область	Миколаївська область
2011	128709	27934	12955	3973
2012	124013	20375	19033	4179
2013	188520	19003	16162	5108
2014	92128	9148	2015	–
2015	112472	7464	3057	–
2016	181827	9023	8370	–
2017	175150	11805	6042	9
2018	182255	19002	7617	5
2019	249442	25107	7929	–

Сформовано автором на основі [1;2;10]

Цілком очевидно є порівняльна успішність Львівської області у галузі туризму, а дослідження туристичного потенціалу двох областей дає підстави стверджувати про

можливість формування комплексних туристичних пропозицій, що підвищить реалізацію можливостей обох регіонів (табл. 2).

Туристичний потенціал Львівської та Миколаївської областей

Категорія	Область	
	Львівська	Миколаївська
1	2	3
Природно-заповідний фонд	Національний природний парк «Сколівські Бескиди», Яворівський національний природний парк, Національний природний парк «Північне Поділля», Державний природний заповідник «Розточчя», внесений рішенням ЮНЕСКО до Всесвітньої мережі біосферних резерватів.	Миколаївський зоопарк, Національний природний парк «Білобережжя Святослава», Національний природний парк «Бузький Гард», пороги Південного Бугу (одна з найпопулярніших у Європі трас для водного слалому), унікальні скелі Бузького каньйону (популярні серед альпіністів та скелелазів для тренувань та змагань), природний заповідник «Єланецький степ» (створений для збереження в природному стані ландшафтів степової зони Правобережної України на загальній площі 1675,7 га), Регіональні ландшафтні парки «Гранітно-степове Побужжя», «Тилігульський», «Кінбурнська коса» та «Приінгульський».
Лікувально-оздоровчі ресурси	Близько 200 лікувальних джерел мінеральних вод 7 типів, лікувальних грязей, найбільше в Україні родовище озокериту. На базі цих унікальних ресурсів розвиваються відомі в Україні та за кордоном курорти Трускавець, Східниця, Моршин, Немирів, Великий Любінь, Шкло	Піщані пляжі на берегах Чорного моря та лиманів, довжиною близько 140 км, запаси лікувальних грязей, особливо Тилігульського та Бейкушського лиманів з геологічними запасами понад 2 млн куб. м, джерела мінеральної води із затвердженими запасами до 1 тис. куб. м, 141 об'єкт природно-заповідного фонду, площею близько 75,5 тис. га або 3,07 відсотки території області.
Гірський туризм/пляжний відпочинок	Надзвичайно цікаві маршрути пролягають на вершини Пікуй, Парашку, Маківку, Ямельницю, Труханів. І все ж Карпати більш відомі гірськолижними центрами. Засніжені схили Славського, Тисовця, Плаю, Волосянки, Орявчика, Сколе, Розлуча, Турки, Верхнього	Зони відпочинку Коблеве, Рибаківка, Чорноморка та Очаків.
Історико-культурні/архітектурні/археологічні заповідники	Державний історико-архітектурний заповідник у Львові, Державний історико-архітектурний заповідник у Жовкві, Державний історико-культурний заповідник в Белзі, Державний історико-культурний заповідник «Личаківський цвинтар» у Львові, Державний історико-культурний заповідник «Нагуєвичі», Музей-заповідник «Золочівський замок», Державний музей-заповідник «Олеський замок».	Історико-археологічний заповідник «Ольвія» та острів Березань (залишки поселень стародавніх греків)
Об'єкти, які включено до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО	Ансамбль історичного центру Львова та чотири дерев'яні церкви: церква святого Юрія XVI–XVII ст., Пресвятої Трійці 1720 року, Собор Пресвятої Богородиці 1838 року, Зіслання Святого Духа 1502 року.	
Обсерваторії/об'єкти мілітарі історії		Яхт-клуб, музей ракетних військ стратегічного призначення, подібний якому у світі є тільки у США, Унікальна Миколаївська астрономічна обсерваторія, єдиний в Україні музей суднобудування і флоту, Миколаївський обласний краєзнавчий музей «Старофлотські казарми»

Продовження таблиці 2

1	2	3
Культові споруди	Розташовано 1235 культових споруд, серед яких 999 споруд (церкви та дзвіниці) – пам'ятки архітектури, з них 398 – національного значення, 601 – місцевого значення. Особливе місце в культурній спадщині області займають пам'ятки дерев'яної сакральної архітектури, яких понад 600 об'єктів	На березі Інгулу знаходиться пам'ятка архітектури 1904 року – Свято-Михайлівський жіночий монастир (Пелагеївська церква). Церква трьохпрестольна, 12. 3 1996 року тут діє жіночий монастир.
Сільський туризм/ народні промисли	Народні умільці, які від батька до сина передають своє ремесло. Тут зосереджені осередки ткацтва, вишивки, гаварецької кераміки, лозоплетіння, писанкарства, ковальства, ґердану, гаварецької кераміки, глинянських килимів, гутного скла, художньої обробки металу та шкіри, яворівської іграшки.	В області пропонують свої послуги 74 об'єкти сільського туризму, найбільш популярними серед них є: страусина ферма «Кременівський страус» (с. Кременівка Веселинівського району); комплекс рибалки і відпочинку «Золота підкова» (с. Кандибине Новоодеського району); ферма «Саванна» (с. Ставки Веселинівського району); розважальний центр «Козацька застава» (с.мт Костянтинівка Арбузинського району).

Сформовано автором на основі [7;8]

Сьогодні поряд з низкою позитивних тенденцій існує ряд проблемних питань, які гальмують розвиток туристично-рекреаційної та санаторно-курортної сфери області. Відтак, їх швидке й ефективне вирішення (або мінімізація їх впливу) дозволить створити необхідні передумови для підвищення якості туристичних послуг, що означатиме створення нових туристичних продуктів, залучення більшої кількості туристів та відвідувачів для оздоровлення й лікування, розвиток туристичної та лікувально-оздоровчої бази тощо.

До таких актуальних проблем галузі на сьогодні можна віднести:

- неефективне використання туристично-рекреаційних можливостей у районах області та сільській місцевості;

- неналежне й нераціональне використання туристичних можливостей об'єктів природо-заповідного фонду, стійка загроза для унікальних санаторно-курортних ресурсів;

- низький рівень розвитку туристичної та рекреаційної інфраструктури;

- неналежний стан, а подекуди взагалі відсутність впорядкованих (облаштованих) туристичних маршрутів (брак обладнаних місць короткочасного відпочинку, гірських туристичних притулків, недостатня кількість ознакованих і впроваджених шляхів активного туризму (пішохідних, велосипедних, водних тощо) та недостатня їх популяризація);

- недостатня забезпеченість інформацією як туристів, так і підприємців, що працюють у сфері туризму (карт, інформаційно-довідкової продукції тощо), слабкий рівень забезпечення візуальною туристичною інформацією, недостатність дорожніх вказівників і туристично-інформаційних знаків;

- незадовільний стан пам'яток історико-архітектурної спадщини;

- незадовільний стан доріг та під'їздів до об'єктів туристичної та курортної сфери, недостатнє використання транспортних можливостей для перевезення туристичних потоків;

- низький рівень державної підтримки суб'єктів туристичної діяльності;

- недостатнє забезпечення професійними кадрами галузі туризму, курортів і рекреації;

- неефективна діяльність відповідних структур щодо забезпечення екологічної безпеки територій для розвитку рекреаційного бізнесу;

- слабка співпраця місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у розвитку туризму в регіоні;

- недостатня доступність регіону для іноземних туристів (відсутність логістики інформації іноземною мовою тощо);

- низький рівень доступності регіону для інклюзивного туриста.

Безумовно, вказаний перелік не є вичерпним, існують інші проблемні питання, які потребують також уваги й значних зусиль для їх успішного вирішення.

Найбільш проблемними питаннями розвитку туристично-рекреаційної сфери Миколаївської області є: обмежена пропозиція якісних туристичних продуктів на ринку; низька якість рекреаційно-туристичної інфраструктури; проблеми інженерної інфраструктури на туристично-рекреаційних територіях (незадовільне водопостачання та водовідведення, погані дороги та відсутність під'їздів до багатьох туристичних об'єктів тощо); занедбаність пам'яток історико-архітектурної спадщини, які можуть бути задіяні у сфері туризму; відсутність поінформованості

потенційних туристів про можливості рекреаційно-туристичного потенціалу області; низька ідентифікація регіонального продукту на національному і міжнародному туристичному ринках.

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що основна проблема у регіонах – це відсутність Програм розвитку туризму, де чітко визначено перелік ефективних заходів на регіональному та місцевому рівнях.

До таких заходів першочергово необхідно включити:

- формування конкурентоздатних туристичних продуктів;
- забезпечення безпечного та комфортного транспортного обслуговування, проживання, харчування;
- підвищення кваліфікації персоналу, що працює в туристичній галузі.

Проблемою також залишається вихід на світові ринки, насамперед через відсутність якісної реклами готелів, турів. У цілому, більшість компаній працюють переважно на вивіз туристів, а отже й коштів за кордон, тобто на „імпорт вражень” [3]. Вирішення наявних проблем позитивно вплине на економічний та соціальний розвиток країни.

Перспективним напрямом активізації туристичних потоків не тільки в окремому регіоні, але і продовження маршрутів до потенційно привабливих туристичних центрів України, є формування комплексних туристичних продуктів на основі поєднання потенціалів різних регіонів країни. Вивчивши запити вітчизняних та іноземних туристів, ми спостерігаємо наявний попит, протягом теплого сезону на туристичні продукти Миколаївської області. Вигідне розташування області, унікальні кліматичні умови, пляжі Чорного моря, історико-культурні пам'ятки створюють сприятливі умови для нарощування обсягів надання туристичних послуг.

Для підвищення конкурентоспроможності туристичної галузі Львівщини та Миколаївщини як регіонів туристичного, курортного та рекреаційного значення потрібно удосконалити процес відтворення якісного туристичного продукту. Особливо для Миколаївщини потрібне створення і просування туристичного бренду на внутрішньому та міжнародному туристичних

ринках. Активізація міжнародної та міжрегіональної співпраці у сфері туризму, курортів і рекреації.

Взаємодія транспортного комплексу з туристичним взаємовигідна. Регіони мають пряме залізничне сполучення, найближчим часом прогнозується можливість авіаперельотів з пересадкою у Києві. Потрібна рекламна кампанія, непогані умови для старту якої створює проведення в регіонах міжнародних масових заходів. У м. Миколаєві доцільним є започаткування щорічного бізнес-форуму "Міжнародний туризм", що стане потужним джерелом інформації для представників міжнародного туристичного бізнесу.

Висновки. Наявні у регіонах ресурси формують їх абсолютні переваги на ринку туристичних послуг та можуть бути посилені пропозицією комплексних туристичних продуктів, формуванням спеціалізації на міжнародному ринку, гнучкою ціновою політикою в слабкі сезони. Важливим завданням є зосередження на перспективних видах бізнесу й на основі їх особливостей формування бренду рекреаційних послуг, які можуть бути конкурентоспроможними на міжнародному рівні. Необхідно оновлення існуючих продуктів, розширення переліку супутніх послуг, неординарного представлення чи реалізації. Особливої уваги заслуговує комплекс заходів, спрямованих на посилення діяльності ключових стейкхолдерів, зокрема бізнес структур, залучення місцевих громад, влади, їх залученості до розвитку рекреаційного потенціалу в регіонах. Поряд з цим, необхідно надалі виявляти та реалізувати конкурентні переваги регіонів та рекреаційної галузі, а також нарощувати ресурсне забезпечення рекреаційного потенціалу. Інновації в туристичній сфері варто спрямувати на розвиток транспортного обслуговування та гостинності, запровадження високих стандартів в готельному бізнесі під час формування нового туристичного продукту. Але першочерговим завданням є створення туристичного бренду регіонів, який поєднає потужний рекреаційно-ресурсний потенціал, достатню матеріально-технічну галузі туризму, інфраструктуру у високоякісному конкурентоспроможному туристичному продукті.

Список використаних джерел:

1. Головне управління статистики у Львівській області. Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за видами туризму (2000—2019). URL: https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/si/inf_2009.php?vid=1&code=24&ozn_news=1&show=1&show2=1 [Дата останнього доступу 03.08.2020]
2. Головне управління статистики у Миколаївській області. Кількість туристів, обслугованих туроператорами та турагентами, за видами туризму (2000—2019). URL: <http://www.mk.ukrstat.gov.ua/> [Дата останнього доступу 03.08.2020]

3. Гончаренко І. В. Стратегічні напрями реалізації рекреаційного потенціалу регіону. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2015. № 4. С.13-19.
4. Кадацька Ю. А. Релігійний туризм в Україні. Предмет «Маркетинг туризма» URL: <http://tourism-book.com/books/book-29/chapter-1346/>.
5. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг. К.: Альтерпрес, 2002. 436 с.
6. В'їзний туризм./ М.О.Михайловський, П.Ф. Коваль, А.Н.Олешугіна та ін. Ніжин, 2010. 304 с.
7. Програма розвитку туризму та курортів у Миколаївській області на 2016-2020 роки. URL: <https://www.mk-oblrada.gov.ua/oblasni-programy>
8. Програма розвитку туризму, курортів і рекреації у Львівській області на 2018–2020 роки URL: https://loda.gov.ua/upload/users_files/32/upload/Programa%20rozvYtku%20turYzmu%2C%20kurortiv%20i%20rekreacii%20u%20L.o.%20na%202018-2020%20rokY.pdf
9. Професійна юридична система, словник законодавчих термінів URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1078.14233.0>.
10. Статистичний збірник Регіони України: статистичний збірник. / Державна служба статистики України.; За редакцією І.Є. Вернера 2019. – 315с.
11. Doc. U.N. Economic and Social Council, Final Report of the United Nations Conference of International Travel and Tourism, E/3839, E/Conf. 47/14. Sept. 26, 1963. P. 1. 12. Country Profile – Inbound Tourism. URL: <https://www.unwto.org/country-profile-inbound-tourism>

И. В. Гончаренко, В. Й. Жежуха, А. О. Твердовская, Н. О. Скибинский. Развитие въездного туризма Львовской и Николаевской областей.

В статье рассмотрен потенциал туристической деятельности Львовской и Николаевской областей. На основе изучения условий и особенностей регионов выявлены перспективы развития въездного туризма. Выделены основные проблемные моменты туристической сферы регионов. Рекомендовано формирование комплексного туристического продукта и активное его продвижение на внешних рынках.

Ключевые слова: потенциал, туристическая сфера, въездной туризм, туристический продукт.

I. V. Honcharenko, V. J. Zhezhuha A. O. Tverdovska N. O. Skibinski. Development of inbound tourism of Lviv and Mykolaiv regions

The statistic has revealed the potential of tourist activity of Lviv and Mykolaiv regions. On the basis of the study of conditions and the peculiarities of the regions, the prospects for the development of tourism were revealed. The main problematic moments of the tourist sphere of the regions were highlighted. It is recommended to formulate a complex tourist product and promote it actively on the foreign markets.

Keywords: potential, tourism, tourism, tourism product.

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License